

Sygn. akt III C 1086/14

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 3 czerwca 2015 roku

Sąd Okręgowy Warszawa - Praga w Warszawie III Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSO Zuzanna Adamczyk

Protokolant: apl. adw. Paweł Janas

po rozpoznaniu w dniu 21 maja 2015 roku w Warszawie na rozprawie

sprawy z powództwa L. W., J. D., Z. D., E. D.

przeciwko E. S., R. S.

o zapłatę

I. zasądza od E. S.:

- 1) na rzecz L. W. kwotę 49.401,50 (czterdzieści dziewięć tysięcy czterysta jeden złotych pięćdziesiąt groszy) wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 02 września 2014 roku do dnia zapłaty;
- 2) na rzecz J. D. kwotę 49.401,50 (czterdzieści dziewięć tysięcy czterysta jeden złotych pięćdziesiąt groszy) wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 02 września 2014 roku do dnia zapłaty;
- 3) na rzecz Z. D. kwotę 49.401,50 (czterdzieści dziewięć tysięcy czterysta jeden złotych pięćdziesiąt groszy) wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 02 września 2014 roku do dnia zapłaty;
- 4) na rzecz E. D. kwotę 49.401,50 (czterdzieści dziewięć tysięcy czterysta jeden złotych pięćdziesiąt groszy) wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 02 września 2014 roku do dnia zapłaty;

II. zasądza od R. S.:

- 1) na rzecz L. W. kwotę 49.401,50 (czterdzieści dziewięć tysięcy czterysta jeden złotych pięćdziesiąt groszy) wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 02 września 2014 roku do dnia zapłaty;
- 2) na rzecz J. D. kwotę 49.401,50 (czterdzieści dziewięć tysięcy czterysta jeden złotych pięćdziesiąt groszy) wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 02 września 2014 roku do dnia zapłaty;
- 3) na rzecz Z. D. kwotę 49.401,50 (czterdzieści dziewięć tysięcy czterysta jeden złotych pięćdziesiąt groszy) wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 02 września 2014 roku do dnia zapłaty;
- 4) na rzecz E. D. kwotę 49.401,50 (czterdzieści dziewięć tysięcy czterysta jeden złotych pięćdziesiąt groszy) wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 02 września 2014 roku do dnia zapłaty;

III. oddala powództwo w pozostałej części;

IV. oddala wniosek o rozłożenie na raty;

V. znosi wzajemnie pomiędzy stronami koszty procesu;

VI. nakazuje pobrać od L. W. i E. D. na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego Warszawa – Praga w Warszawie kwotę po 4457,64 złotych (cztery tysiące czterysta pięćdziesiąt siedem złotych sześćdziesiąt cztery grosze) tytułem opłaty sądowej, od której powodowie byli zwolnieni w części przegranej powództwa;

VII. nakazuje pobrać od J. D. i Z. D. na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego Warszawa – Praga w Warszawie kwotę po 4701,44 złotych (cztery tysiące siedemset jeden złotych czterdzieści cztery grosze) tytułem opłaty sądowej, od której powodowie byli zwolnieni w części przegranej powództwa;

VIII. nakazuje pobrać od R. S. i E. S. na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego Warszawa – Praga w Warszawie kwotę po 9624,92 złotych (dziewięć tysięcy sześćset dwadzieścia cztery złote dziewięćdziesiąt dwa grosze) tytułem opłaty sądowej, od której powodowie byli zwolnieni w części uwzględnionej powództwa.

UZASADNIENIE

Powodowie L. W., J. D., Z. D., E. D. pozwem z dnia 25 kwietnia 2014 roku wnosili o zasądzenie na rzecz każdego z nich od każdej z pozwanych E. S. i R. S. kwoty po 96.413,75 złotych wraz z odsetkami ustawowymi od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty tytułem zachowku po T. D. oraz zasądzenie zwrotu kosztów procesu.

Pozwane złożyły w dniu 15 września 2014 roku odpowiedź na pozew, w której uznały roszczenie do co zasady i kwestionowały wskazaną w pozwie wartość i skład majątku, na podstawie którego została wyliczona wysokość zachowku (k. 95).

Sąd ustalił następujący stan faktyczny –

T. D. był ojcem powodów L. W., Z. D., J. D., E. D. oraz E. S. i G. C.. Miał żonę M. D., która zmarła w dniu 3 czerwca 2006 roku, spadek po niej w całości na podstawie testamentu nabył T. D..

(odpisy skrócone aktów urodzenia oraz aktu małżeństwa k. 7-10, postanowienie Sądu Rejonowego w Legionowie z dnia 29 października 2013 roku sygn. akt I Ns 491/11 k. 34, bezsporne)

T. D. zmarł w dniu 5 maja 2011 roku. Spadek po T. D. na podstawie testamentu nabyły córka E. S. oraz wnuczka R. S. w 1/2 części spadku każda z nich.

(postanowienie Sądu Rejonowego w Legionowie z dnia 29 października 2013 roku sygn. akt I Ns 491/11 k. 34)

T. D. wraz z żoną M. D. dokonali w dniu 3 maja 1989 roku darowizny na rzecz córki L. W. i jej męża Z. W. nieruchomości stanowiącej działkę budowlaną nr ewidencyjny (...) o powierzchni 21 arów 67m⁽²⁾. Aktualna wartość udziału w wysokości 1/4 w prawie własności powyższej nieruchomości według stanu na dzień 03 maja 1989 roku wynosi 26.004,- złote. Następnie w dniu 11 lipca 2003 roku dokonali darowizny na rzecz E. S. nieruchomości stanowiącej działkę nr (...) o obszarze 4977 m⁽²⁾ położoną we wsi S. oraz na rzecz wnuczki A. D. nieruchomości położonej we wsi S. stanowiącej działkę numer ew. (...) o powierzchni 4977 m⁽²⁾. Aktualna wartość obu udziałów w wysokości 1/2 części w nieruchomościach stanowiących działki nr ew. (...) i nr ew. (...) według stanu na dzień 11 lipca 2003 roku wynosi po 110.738 złotych.

(umowa darowizny zawarta w formie aktu notarialnego sporządzonego przed notariuszem T. K. w Państwowym Biurze Notarialnym w N. za numerem Rep (...) k. 116-118, umowa darowizny zawarta w formie aktu notarialnego sporządzonego przed notariuszem M. K. w Kancelarii Notarialnej w L. za numerem Rep.(...) k. 28-33, opinia biegłego sądowego T. S. k. 162-201, zeznania biegłej T. S. k. 298-300).

T. D. wraz żoną M. D. był właścicielem działki o numerze ewidencyjnym (...) o powierzchni 1,8511 ha zabudowanej domem mieszkalnym o powierzchni 115 m² oraz budynkami gospodarczymi. Nieruchomość zgodnie z planem ogólnym zagospodarowania przestrzennego gminy S. (obecnie W.) położona jest na terenie przeznaczonym pod zabudowę mieszkaniową jednorodzinną. Aktualna wartość nieruchomości według stanu na dzień 05 maja 2011 roku wynosi 938156 złotych.

(wypis z kartoteki budynków k. 35,103 wypis z rejestru gruntów k. 36,102 odpis zwykły księgi wieczystej (...) k. 37-39, wypis i wyrys k. 40, opinia biegłego sądowego T. S. k. 162-201, zeznania biegłej T. S. k.298-300)

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie wskazanych wyżej dowodów.

Zdaniem Sądu dokumenty urzędowe wydane przez odpowiednie organy publiczne w ramach ich kompetencji i w formie prawem przewidzianej stanowią stosownie do treści art. 244 kpc dowód tego, co w nich zaświadczone.

W ocenie Sądu opinia biegłego sądowego T. S. była jasna, rzetelna i wyczerpująca. Biegła prawidłowo ustaliła stan prawny i faktyczny nieruchomości, a następnie dokonała wyceny na podstawie zebranego materiału porównawczego. Zastosowany przez biegłą sposób wyceny był odpowiedni do przedmiotu wyceny jak i zebranego w sprawie materiału porównawczego, zaś wyliczenia są prawidłowe i przekonywujące. W ustnych wyjaśnieniach biegła odniosła się do wszystkich zgłaszanych przez strony zarzutów, udzielając w pełni przekonywujących, jasnych i logicznych odpowiedzi, które wskazują na prawidłowość dokonanych obliczeń i miarodajność opinii. W ocenie Sądu nie ma wątpliwości, że biegła uwzględniła wszystkie cechy, które wpływają na wartość nieruchomości. Prawidłowo również biegła określiła wartość budynku oceniając stopień jego zużycia. Nadto biegła ustaliła akuratanie stan nieruchomości stanowiącej działkę numer (...) i jej wartość uwzględniając jej aktualną wielkość i potencjalną możliwość sprzedaży mniejszych działek po znacznie wyższej cenie.

Sąd zważył, co następuje –

Stosownie do treści art. 991 § 1 kc zstępnym, którzy byliby powołani do spadku z ustawy, należy się połowa wartości udziału spadkowego, który by im przypadł przy dziedziczeniu ustawowym, o ile uprawniony nie jest osobą trwale niezdolną do pracy lub małoletnią. W myśl zaś § 2 przywołanego przepisu jeżeli uprawniony nie otrzymał należnego mu zachowku bądź w postaci uczynionej przez spadkodawcę darowizny, bądź w postaci powołania do spadku, bądź w postaci zapisu, przysługuje mu przeciwko spadkobiercy roszczenie o zapłatę sumy pieniężnej potrzebnej do pokrycia zachowku albo do jego uzupełnienia. Spadkodawca T. D. zostawił testament, w którym spośród sześciorga dzieci do spadku powołał swoją córkę E. S. i wnuczkę R. S.. Pozostali zatem spadkobiercy ustawowi są uprawnieni do dochodzenia zachowku.

W skład spadku po T. D. wchodzi nieruchomość rolna położona w S. przy ulicy (...) stanowiąca działkę ewidencyjną numer (...) o powierzchni 1,8511ha.

Zgodnie zaś z art. 993 k.c. przy obliczaniu zachowku dolicza się darowizny uczynione przez spadkodawcę. Spadkodawca T. D. wraz z żoną uczynił trzy darowizny: pierwszą - na rzecz córki L. W. i jej męża nieruchomości stanowiącej działkę budowlaną numer ew. (...), drugą na rzecz E. S. nieruchomości stanowiącej działkę nr ew. (...) oraz trzecią na rzecz wnuczki A. D. nieruchomości stanowiącej działkę nr ew. (...). Jeżeli darowizny udzieli małżonkowie z majątku wspólnego, do zachowku doliczyć należy jedynie wartość połowy darowizny (por. orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 12 maja 2000 roku II CKN 542/00). Doliczeniu podlegają darowizny uczynione na rzecz spadkobierców bez względu na datę ich udzielenia, natomiast darowizny uczynione dla osób nie będących spadkobiercami jeżeli były uczynione do dziesięciu lat przed otwarciem spadku. Zarówno L. W. jak i E. S. były spadkobierczyniami, zatem obie darowizny podlegają doliczeniu. Darowizna uczyniona na rzecz męża L. W. była dokonana w 1989 roku, a zatem nie podlega doliczeniu. Natomiast darowizna uczyniona na rzecz A. D. jako uczyniona w okresie 10 lat przed śmiercią spadkodawcy podlega doliczeniu.

Podstawę obliczenia zachowku stanowi tzw. substrat zachowku, który stanowi czystą wartość spadku powiększoną o zapisy windykacyjne i darowizny podlegające zaliczeniu zgodnie z zasadami art. 994 i n. k.c. W świetle tego przepisu wartość substratu zachowku wynosi:

nieruchomość 794/5	938.156,-
udział 1/2 nieruchomości 794/7	110.738,-
udział 1/2 nieruchomości 794/6	110738,-
udział 1/4 nieruchomości 794/3	26.004,-
Łącznie	1.185.636,-

Zasadą jest, że wysokość należnego uprawnionemu zachowku odpowiada połowie wartości udziału, który przypadłby mu przy dziedziczeniu ustawowym.

Na podstawie art. 991 § 1 k.c. Sąd obliczył wysokość należnego zachowku w wysokości 1/2 wartości przypadającego powodce udziału spadkowego. Udział powodów w spadku wynosi po 1/6 części stosownie do treści art. 931 § 1 kc. Podstawę obliczenia zachowku stanowiła kwota 1.185.636,- zł, wobec tego wysokość zachowku wynosiła 98.803,- zł. ($1/2 * 1/6 * 1.185.636 \text{ zł} = 98.803 \text{ zł}$).

Do zapłaty zachowku zobowiązane są obie spadkobierczynie testamentowe, wobec faktu, że odpowiedzialność za zachówek nie jest solidarna, a zatem każda z nich odpowiada w 1/2 części. Skoro wysokość zachowku wynosi 98.903 złote, a zatem każda z nich zobowiązana jest zapłacić spadkobiercy ustawowemu kwotę 49.401,50 złotych.

Jednocześnie Sąd omyłko nie odliczył od kwoty zachowku należnego L. W. uczynionej na jej rzecz darowizny, która stosownie do treści art. 991 § 2 kc pomniejszyła jego wysokość. Prawdłowo wyliczony na jej rzecz zachówek wynosi $98.803 - 26004 = 72.799/2 = 36399,50$ złotych.

Rozstrzygnięcia w przedmiocie odsetek Sąd dokonał na podstawie art. 481 kc w zw. z art. 455 kc. W tej sytuacji Sąd uznał, że pozwane są w zwłoce z zapłatą zachowku od chwili wezwania ich do zapłaty, co nastąpiło z chwilą doręczenia im odpisu pozwu. Pozwane otrzymały odpis pozwu w dniu 25 sierpnia 2014 roku (zpo k. 93, 90), zwyczajowo udzielany jest termin 7 dni na spełnienie świadczenia, wobec czego w zwłoce z zapłatą pozostają od dnia 2 września 2014 roku. W tym miejscu należy wyjaśnić, że istnieją dwa poglądy odnośnie wymagalności roszczenia o zachówek. Zgodnie z pierwszym poglądem roszczenie jest wymagalne od chwili wezwania dłużnika do zapłaty stosownie do treści art. 455 kc. Pogląd taki zaprezentował Paweł Książek w monografii dotyczącej zachowku (Zachówek Wydawnictwo Lexis Nexis 2012 str. 454) oraz Sąd Apelacyjny w wyroku z dnia 23 marca 2007 roku VI ACa 1285/06. Drugi pogląd wskazuje, że roszczenie o zachówek staje się wymagalne z chwilą określenia przez sąd jego wysokości według cen z daty orzekania o nim i dopiero z tą datą staje się możliwe naliczanie odsetek za opóźnienie (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 18 listopada 1997 r I ACa 690/97). Sąd podziela pierwszy pogląd uznając, że roszczenie staje się wymagalne z chwilą wezwania do spełnienia świadczenia, nie zaś ustalenia wysokości zachowku w toku postępowania.

Sąd oddalił wniosek pozwanych o rozłożenie na raty zasądzonego świadczenia. Pozwane w uzasadnieniu wniosku wskazały, że nie dysponują środkami finansowymi umożliwiającymi dokonanie spłat zachowków jednorazowo.

Posiadany przez pozwane majątek wymaga ewentualnej sprzedaży w celu zaspokojenia roszczeń powodów, a jest to proces długotrwały i kosztowny. Podnosiły także, że obie chorują, zaś E. S. utrzymuje się z emerytury w wysokości 1207,89 złotych.

Zdaniem Sądu wskazane okoliczności nie uzasadniają uwzględnienia wniosku. Pozwane nie wykazały czy dysponują oszczędnościami, a przedstawione przez nie informacje na temat sytuacji życiowej i materialnej należy ocenić jako wyjątkowo wybiórcze. Wymaga podkreślenia, że pozwane uznawały roszczenie co do zasady, a więc mogły już po otrzymaniu pozwu podjąć czynności zmierzające do zgromadzenia środków finansowych umożliwiających zaspokojenie roszczenia powodów. Pozwane nie wykazały natomiast bezskuteczności takich ewentualnych działań. Nadto należy wskazać, że podstawowym celem instytucji rozłożenia na raty jest umożliwienie dłużnikowi wykonania wyroku w sposób dobrowolny. Tymczasem rozłożenie zasądzonych należności na raty na okres 3 lat prowadzi do ustalenia miesięcznej raty na poziomie 5.490 złotych od każdej z pozwanych, która to kwota również przekracza zdolności finansowe pozwanych.

Pozwane nadto wnosiły o obniżenie wysokości należnych zachowków o połowę wskazując, że nieruchomości stanowiąca własność pozwanych spełnia kryteria gospodarstwa rolnego. Niemniej jednak istotne znaczenie ma fakt, że działka numer (...) położona jest na terenie zabudowy mieszkaniowej, a zatem może zostać podzielona i sprzedana na cele budowlane. Trudno zatem w takiej sytuacji stosować przepisy, które odnoszą się do określania wielkości spłaty w przypadku osób, których jedynym źródłem dochodu jest praca w rzeczonym gospodarstwie rolnym.

O kosztach Sąd rozstrzygnął na podstawie art. 100 kpc zgodnie z zasadą wzajemnego zniesienia kosztów procesu. Przyrównując wynik postępowania do żądania pozwu należy stwierdzić, że powodowie wygrali sprawę w połowie. Faktycznie poniesione koszty po obu stronach są podobne, co uzasadniało wzajemne zniesienie kosztów procesu.

Natomiast powodowie byli zwolnieni od opłaty sądowej, a zatem stosownie do treści z art. 113 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 28 lipca 2005 roku o kosztach sądowych w sprawach cywilnych Sąd nakazał pobranie od powoda i pozwanej nieuiszczonej opłaty sądowej w kwocie odpowiadającej stosunkowemu udziałowi przegranej części sprawy.

Powodowie L. W. i E. D. zostali zwolnieni od kosztów sądowych tj. opłaty sądowej od pozwu ponad kwotę 500 złotych, zaś powodowie J. D. Z. D. od opłaty sądowej w całości (k. 65). W zakresie, w którym powodowie przegrali obowiązani są z zasądzonego świadczenia zapłacić na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego Warszawa – Praga w Warszawie kwoty: L. W. i E. D. po 4457,64 złote, zaś J. D. i Z. D. po 4701,44 złote tytułem nieuiszczonej opłaty sądowej, od której tymczasowo byli zwolnieni. Natomiast opłatę sądową, od której powodowie byli zwolnieni w części uwzględnionego powództwa mają obowiązek zwrócić pozwane R. S. i E. S. w kwocie po 9624,92 złote.